

UTDRAG FRA DEN LEKSIKRYPTISKE ENCYKLOPEDI

Brain in a vat. Kjent tankeeksperiment ment å demonstrere muligheten for skeptisisme. I populærkulturen benytter filmen *The Matrix* (1999) seg av et isomorfisk scenario.

Bu-hurra!-teorien (av eng. Boo-Hurray!-theory), «emotivisme», er et kallenavn på en metaetisk posisjon fremmet bla. av A. J. Ayer i verket *Language, Truth and Logic* (1936). Posisjonen kan spores tilbake til David Hume, som fremmet en forløper for emotivisme, se: sentimentalisme.

Bu-hurra!-teorien er et svar på spørsmålet om hva moralske utsagn refererer til. Hva er det vi søker å si om eksempelvis tortur av uskyldige bussjåfører når vi sier «det er umoralsk å torturere uskyldige bussjåfører»? Refererer «det er umoralsk» til en tilstand, en egenskap, en relasjon eller en emosjonell opplevelse – eller hva er det egentlig vi mener?

Dette er et plagsomt vanskelig spørsmål, og Ayer – den gang en ung mann på 24 år, full av entusiasme etter å ha vært på besøk hos de logiske positivistene i Wienerkretsen – fremmet et plagsomt enkelt svar, nemlig at moralske utsagn ikke refererer til noe som helst. Moralske utsagn, ifølge Ayer, er bare eksklamasjoner, slik som eksklamasjonene «bu!» og «hurra!». «Umoralsk», på ayersk, betyr derfor «bu!», og «moralsk» betyr «hurra!». Selv om setningen «Å torturere uskyldige bussjåfører er umoralsk» ser ut til å være beskrivende, er dette ifølge Ayer bare et narrespill. Setningen er egentlig en tilslørt variant av «bu for tortur av uskyldige bussjåfører!», og har ikke noe deskriptivt innhold. Den er bare et uttrykk for at den som sier det ikke liker at uskyldige bussjåfører tortureres.

Bu-hurra!-teorien har noen interessante følger. Den mest oppløftende følgen er at dersom teorien er korrekt, kan vi aldri kan ta feil i våre moralske bedømmelser. En mer nedtrykkende følge er at vi heller aldri kan ha rett. Årsaken er at eksklamasjoner som «bu!» og «hurra!» verken kan være sanne eller usanne. Det gir, ifølge Ayers teori, ikke mer mening å si «det er sant at det er umoralsk å torturere bussjåfører!» enn det gir mening å si «det er sant at hurra for 17. mai!». Eksklamasjoner har ingen sannhetsverdi, og hvis moralske utsagn bare er tilsminkede eksklamasjoner, er moralske utsagn verken sanne eller usanne.

En annen følge av bu-hurra!-teorien er at den utradere moralsk uenighet. Dersom moralske utsagn ikke refererer til noe, er det umulig å være uenig siden ingen da kan gjøre krav på objektivitet. Dette kan lede til interessante samtaler:

Menneskerettighetsaktivist: «Det er umoralsk av deg å torturere uskyldige bussjåfører!»

Ayer: «Ah, jeg skjønner. Du liker ikke at jeg torturerer uskyldige bussjåfører. Det er likevel ingen grunn til å tro at vi er uenige om noe. Jeg stoler faktisk fullt og helt på at du ikke liker at jeg torturerer uskyldige bussjåfører.»

Bu-hurra!-teorien utradere således uenigheter, men det er uvisst hvorvidt den også utradere konflikter.

Ayer mente at det med disse følelesuttrykkene også fulgte et *preskriptivt* element, altså en formaning om at andre skal føle det samme som en selv, eller i det minste at andre skal tilfredsstillende ens følelser når de handler. En mer renskåren preskriptivisme er derimot et alternativ til bu-hurra!-teorien. Preskriptivismen forstår et moralske utsagn som «Det er galt å drepe» som direkte utbyttbart med «Ikke drep!».

På tross av hva man kanskje forventer at moralsk anti-realisme (som bu-hurra!-teorien faller under) leder til, var Ayer privat en populær og for det meste snill mann. Han likte å danse, og var i 15 år president for British Humanist Association. *O.M.M.*

Bullshit. Engelsk krafuttrykk. Ifølge en teoretisk definisjon ved Harry Frankfurt (*On Bullshit*, 2005) er *bullshit* likegyldig omgang med sannheten; å tale uten øye for egne utsagns sannhetsverdi. Ifølge Frankfurt skiller *bullshit* seg fra løgn ved at løgneren i det minste anerkjenner sannhet, da løgneren bevislig avviker fra den. Frankfurt hevder at *bullshit* er overveldende tilstede i samtiden.